

๗๘. ความเบื่อหน่ายสังขารโลกทั้งหลายไม่ใช่กำแพงความคิดกั้นนิพพาน

Worldly Weariness Is not the Barrier against Nirvana



ขอน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

In Honor of the Blessed One of the Fully Enlightened One



By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network. 2016

ความสำคัญของบทความ

ในการบรรลุผลแห่งการปฏิบัติธรรมนั้น คือ ไม่ถ้อยมั่นยึดมั่นอะไรทั้งสิ้นที่เกี่ยวเนื่องอยู่กับโลกมนุษย์ นั่นคือ ไม่มีจิตผูกพันประกอบทุกข์อันใดกับ “สังขตธรรม” ที่เกิดจากการปรุงแต่งจากเจตนาของตนอันมีกิเลสทั้งหลายครองใจอยู่ในพื้นจิตสันดาน เช่น สังโยชน์อวิชชา หรือ ตัณหาแห่งปฏิจสมุปบาท หรืออาสวะทั้งหลาย [กาม-ภพ-ทิฏฐิ-อวิชชา] เป็นต้น ที่เรียกว่า “สังสารวัฏฏ์: กิเลส-กรรม-วิบาก” บุคคลผู้ยอมแพ้ต่อกิเลสทั้งหลายนั้น ย่อมไม่เกิดปัญญาเห็นธรรมหรือสภาวะธรรมทั้งหลายตามเป็นจริง เพราะยังพอใจติดใจอยู่กับสิ่งสมมติทั้งหลายเหล่านี้ อันเป็นภาพลวงตาหรือเป็นภาพมายา [นึกคิดสร้างขึ้นเองตามเจตนาแห่งกรรม-กรรมภพ] ไม่เป็นจริง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์แห่งแปรปรวน และ ไม่มีตัวตนอันใดที่ต้องมีปรรณนาอยู่ด้วยทั้งสิ้นอีกต่อไป แม้ตัวตนของตนเองก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่สะอาดแห่งปฏิภูมทั้งสิ้น เช่นกัน ไม่เห็นด้วยสิ่งที่นึกคิดในสภาวะแห่งจิต ไม่ยอมรับในความรู้สึกลงอินทรีย์ทั้งหลายในรูปร่างรูปขันธ์ทั้งหลายของคนอื่นเช่นกัน ฉะนั้น ความเบื่อหน่ายในสังขารทั้งหลายนั้น จึงไม่ใช่อุปสรรคที่จะขัดขวางการเข้าถึงความเป็นจริงแห่งนิพพานแต่อย่างใด เพราะนิพพานต่างมีสภาวะที่ไม่ใช่ตัวตนแห่งสูญญตา นั่นคือ สภาวะที่ปราศจาก “เบญจขันธ์-ขันธ์ ๕” ที่ถูกยึดด้วยตัณหาและทิฏฐิ อันเป็น “โลกียธรรม” ทั้งปวง เพราะฉะนั้น ความแตกต่างกันระหว่าง “โลกมนุษย์” กับ “นิพพาน” [ภูมิของพระอรหันต์ทั้งหลาย] คือ ขั้นตอนการทำลาย “อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์-อุปาทานทุกข์” ให้ดับไปจากจิตเพื่อความเป็นอิสระของตนเอง.



บทความที่ ๗๘ ประจำปี ๒๕๕๕ – ความเบื่อหน่ายสังขารโลกทั้งหลายไม่ใช่กำแพงความคิดกั้นนิพพาน

ในทางปฏิบัติธรรมนั้น ความเบื่อหน่ายเป็นธรรมปฏิบัติกับกับความเพลิดเพลินในสังขารทั้งหลาย และโลก [โลกียธรรม] โดยรวมความแล้ว คือ “สังขตธรรม” หมายถึง สภาพที่ปรุงแต่งขึ้นด้วยเหตุปัจจัย และมีวิภูฏะเป็นองค์ประกอบสำคัญ [กิเลส-กรรม-วิบาก] ซึ่งผู้ปฏิบัติธรรมจะต้องหลุดพ้นจากวิภูฏะให้ได้ [โลกียภูมิ] เพื่อก้าวไปสู่วิภูฏะอันเป็น “โลกุตตรภูมิ” [นิพพาน] ที่เรียกว่า “อสังขตธรรม” ฉะนั้น การทำลายความปรารถนาใดๆ ในสังขารทั้งหลายและโลก เพื่อให้ไปสู่สภาวะที่เหนือวิสัยโลกนั้น จึงกลายเป็น พุทธกิจอันสำคัญสูงสุด จะไปหยุดอยู่ครั้งๆ กลางๆ ไม่ได้ เพราะอารมณ์ของพระอรหันต์นั้น ย่อมตัดขาดจากโลกธรรมโดยสิ้นเชิง ไม่เหลือเชื้อกิเลสอีกเลย ไม่เหลืออุปาทินชันธ์แห่งเบญจขันธ์ [อุปาทินนกกสังขาร-อสังขตธาตุ] นั่นคือ สังขารที่กรรมไม่ยึดครองหรือเกาะกุม [กิริยาจิต] เป็นสภาวะแห่งจิตที่เป็นเพียงการกระทำ ไม่ประกอบด้วยเจตนา [กิเลสตัดฉาน] เนื่องด้วยพระอรหันต์เป็นบุคคลผู้บริสุทธิ์ ไกลจากกิเลสทำลายกำแพงสังสารจักรได้แล้ว นั่นคือ **ผู้ปราศจาก ภพ-ชาติ-ชรา-พยาธิ-มรณะ-โสกะ-ปริทเว-ทุกข์-โทมนัส-อุปายาสะ เป็นธรรมดา** และมีจิตอันอยู่เหนือโลกปุถุชนทั่วไป โดยดำรงอยู่ในกระแสแห่งนิพพาน [โลกุตตรภูมิ] กล่าวโดยสรุป คือ อริยบุคคลผู้ได้ทำลาย “อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์” [ทุกข์ตา] ได้อย่างสมบูรณ์ดีแล้ว จึงไม่มีความปรารถนาติดใจเพลิดเพลินในสังขารทั้งหลายและโลกอีกต่อไป แต่ก็ใช่ว่าอยู่ดีก็มาบอกว่าเบื่อหน่ายโลกทั้งใบ แล้วก็บรรลุความตรัสรู้สัมโพธิญาณ เรื่องนี้คงเป็นไปได้ง่าย ๆ เช่นนั้น ในกรณีดังกล่าวนี้ ก็มีหลายๆ คนสามารถอธิบายขั้นตอนของการปฏิบัติธรรมได้อย่างคล่องแคล่วในเชิงทฤษฎี แต่พอมาภาคปฏิบัติไม่เคยลงมือปฏิบัติจริงในภาคสนาม ก็ไม่สามารถบรรลุถึงคุณวิเศษต่างๆ ได้จริง ซึ่งผิดกับแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องของพระพุทธเจ้า เช่น ทุกคนเข้าใจดีเกี่ยวกับหลักไตรลักษณ์ คือ “อนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา” ก็พูดได้แต่ทำจริงไม่ได้ ใจมันไม่ให้ แต่ปากมันพาไป เพราะหลักไตรลักษณ์ในวิปัสสนาภูมินั้น เป็นเรื่อง “ญาณทัสสนะ-ยลาภูตญาณ” ที่เกิดร่วมกันในขณะที่พิจารณาสภาวธรรมตามเป็นจริงโดยธรรมชาติ [ยลาภูตญาณทัสสนะ] แต่ถ้าเกิดขึ้นในบุคคลผู้มีปัญญาแตกฉานด้วย “จุดปฏิสัมภิทาญาณ” แล้ว ถึงพร้อมด้วย “สังขธรรม ๓” ได้แก่ (๑) **ปริยัตติสังขธรรม** (๒) **ปฏิบัติสังขธรรม** และ (๓) **ปฏิเวธสังขธรรม** นั่นคือ คำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียนศึกษาค้นคว้าวิจัย ๑ ปฏิบัติอันจะต้องปฏิบัติ ๑ ผลอันพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติ ๑ สำหรับ คำว่า “ญาณทัสสนะ” นั้น ผู้จะบรรลุถึงธรรมวิเศษดังกล่าวนี้ได้ ต้องบำเพ็ญเพียรภาวนากรรมฐานจนลุดถึง “รูปฌาน ๔” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “จตุตถฌาน-ฌานขั้นที่ ๔” [อุเบกขา-เอกัคคตา]

แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับสมถภาวนานั้น เป็นเรื่องการชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์จากนิวรณ์ ที่เรียกว่า “จิตประภัสสร” ด้วยรูปาวจรกุศลจิต [ฌานจิต-จตุตถฌาน] ส่วนวิปัสสนาภาวนานั้น เป็นการทำความเข้าใจให้ถูกต้องด้วย “สัมมาทิฐิ” ในการพิจารณาสภาวธรรมด้วยสภาวะแห่งจิตปราศจากนิวรณ์ นั่นคือ ความถูกต้องและยอดเยี่ยมที่เกิดขึ้นกับตัวตนของผู้บำเพ็ญเพียรภาวนานั้น มี ๒ ประการ ได้แก่ (๑) **สมถพละ** คือ อริจิตตสิกขา [สัมมาวายามะ-สัมมาสติ-สัมมาสมาธิ] กับ (๒) **วิปัสสนาพละ** คือ อริปัญญาสิกขา



[สัมมทิฏฐิ-สัมมาสังกัปปะ] โดยต้องประกอบด้วยแนวคิดอย่างถูกต้องตามเป็นจริง ที่เรียกว่า “สัญญา ๑๐” หมายถึง แนวความคิดความเข้าใจ สำหรับใช้กำหนดพิจารณาในการเจริญกรรมฐานหรือมนสิการกรรมฐาน ได้แก่ (๑) อนิจจสัญญา-กำหนดหมายความไม่เที่ยงแห่งสังขาร (๒) อนัตตสัญญา-กำหนดหมายความว่า อนัตตาแห่งธรรมทั้งหลาย (๓) อสุภสัญญา-กำหนดหมายความไม่งามแห่งกาย (๔) อาทีนสัญญา-กำหนดหมายโทษทุกข์ของกายอันมีความเจ็บไข้ต่างๆ (๕) ปหานสัญญา- กำหนดหมายเพื่อละอกุศลวิถกและบาปกรรมทั้งหลาย (๖) วิราคสัญญา-กำหนดหมายวิราคะว่าเป็นธรรมละเอียดประณีต (๗) นิโรธสัญญา-กำหนดหมายนิโรธว่าเป็นธรรมละเอียดประณีต (๘) สัพพโลก อนภิตตสัญญา-กำหนดหมายความไม่น่าเพลิดเพลินในโลกทั้งปวง (๙) สัพพสังขารสุ อนิฏฐสัญญา) -กำหนดหมายความไม่น่าปรารถนาในสังขารทั้งปวง (๑๐) อานาปานสติ-สติกำหนดลมหายใจเข้าออก ถ้าไม่เกิดปัญญาในวิปัสสนาภูมิด้วยสัญญาแห่งความเข้าใจ ถูกต้อง[ยถาภูตญาณ] นั้น ย่อมพิจารณาสภาวธรรมคลาดเคลื่อนผิดพลาดจากความเป็นจริง เพราะไม่เกิด (๑) ปัญญาเห็นธรรม และ (๒) ปัญญาตรัสรู้ธรรม ก็จะมีแต่ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ [อุทซัจจกุกุจะ] ไม่สงบด้วยสมาธิ [เอกัคคตา] และ การวางเฉยเป็นกลาง [ตัดตรัมขมัตตตา] เพราะเกิดปัญญาเห็นธรรมทั้งปวง [ธรรมจักขุ] เมื่อเกิดดวงตาเห็นธรรมตามเป็นจริงแล้ว ย่อมไม่เกิดความสงสัยลังเลในธรรมทั้งหลาย นั่นคือ (๑) “สังขตธรรม” หมายถึง สิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่ง คือ ชั้น ๕ ทั้งหมด กับ (๒) “อสังขตธรรม” หมายถึง สิ่งที่ยังปัจจัยไม่ปรุงแต่ง คือ “นิพพาน” ฉะนั้น ธรรมทั้งหลายนั้น *ต่างไม่มีตัวตน* [อนัตตสัญญา] หรือ ความว่างเปล่าไม่มีอะไรเป็นสรณะที่พึ่ง [สุญญตา] ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถเกิดปัญญาตรัสรู้สัมโพธิญาณ [สัมโพธิ] ได้ และสามารถบรรลุถึง “สัจภาวะแห่งนิพพาน” ได้ สำหรับความรู้แจ้งโลก [สังขารทั้งหลายเป็นอนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา] นั้น ต้องประกอบด้วย “ปัญญาเห็นธรรม” [สัญญา ๑๐] และเหตุผล [ทิพพจักขุญาณ = ปฏิจัสสมุปบาท ๑๒ และ ปฏิจัสสมุปปันนธรรม ๖] หรือธรรมที่เรียกว่า “วิปัสสนาภูมิ” ได้แก่ ชั้น ๕-อายตนะ ๑๒-ธาตุ ๑๘-อินทรีย์ ๑๒-อริยสัจ ๔-ปฏิจัสสมุปบาท ๑๒-ปฏิจัสสมุปปันนธรรม ๖ ซึ่งจะต้องเกิดร่วมกับ “โพธิปักขิยธรรม ๓๗” อันเป็นปัญญาในสมถภาวนากับวิปัสสนาภาวนา ได้แก่ สติปฏิฐาน ๔-สัมมปธาน ๔-อิทธิบาท ๔-อินทรีย์ ๕-พละ ๕-โพชฌงค์ ๗-มรรคมืองค์ ๘ เมื่อธรรมทั้งหลายมาประชุมรวมกันเป็นเอกภาพเดียวกัน [ธรรมสามัคคี] แล้ว ย่อมทำให้เกิดสภาวะถูกต้องและยอดเยี่ยม [สัมมัตตะ ๑๐-อนุตตริยะ ๓] ที่จะไม่เพลิดเพลินในโลกทั้งปวงและเบื่อหน่ายไม่ปรารถนาในสังขารทั้งหลายอีกต่อไป มุ่งหน้าเข้าสู่กระแสแห่งอริยมรรคและสันติบทแห่งนิพพาน นั่นคือ เกิดปัญญาเห็น “ความแจ้ง-ความสว่าง-ความสงบ” [พุทธะ ๓: ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน] ขึ้นในใจ ที่เรียกว่า “ความตรัสรู้สัมโพธิญาณ” นั่นเอง.

